

Віртуальнае вяртанне

Вяўленне, улік і апісанне дакументальнай спадчыны Рэчы Паспалітай прыядзе да стварэння агульнага інфармацыйнага рэсурсу, а ў перспектыве – да віртуальнай рэканструкцыі дзяржаўных і прыватных архіваў гэтай зніклай дзяржавы шляхам лічбавага капіравання дакументаў, якія захаваліся, і арганізацыі доступу да гэтых копій.

Рэч Паспалітая існавала ў перыяд 1569–1795 гг. на тэрыторыі сучасных Беларусі, Літвы, Польшчы, Украіны, часткова Латвіі і Расіі. Яе архіўныя зборы апынуліся раскіданымі па архівах і бібліятэках пералічаных дзяржаў, а таксама Германіі, Фінляндыі і, у невялікай ступені, іншых еўрапейскіх краін. Гэта замаруджвае вывучэнне гістарычнага мінулага, стварае ўзаемныя прэтэнзіі і патрабаванні аб «вяртанні культурнай спадчыны», служыць патэнцыяльнай крыніцай міждзяржаўнай і міжэтнічнай напружанасці. Разлучанасць калекцый, якія захаваліся, замінае ўсведамленню іх цэласнасці ў якасці сумеснай спадчыны некалькіх народаў.

У межах праекта плануецца правядзенне самых першых падрыхтоўчых мерапрыемстваў, што павінна падштурхнуць да сумеснага вывучэння архіваў Рэчы Паспалітай

бібліятэкі практыкуюць розныя прынцыпы класіфікацыі рукапісных дакументаў, не сумяшчальныя паміж сабой.

У межах праекта будуць аб'яднаныя намаганні архівістаў, бібліятэкараў і экспертаў Беларусі, Літвы, Польшчы і Украіны як краін, што ў найбольшай ступені з'яўляюцца пераемнікамі Рэчы Паспалітай. Праект не выключае і актыўнага ўзаемадзеяння са спецыялістамі іншых краін.

У выніку праекта мяркуецца атрымаць інтэграванае апісанне асноўных архіўных фондаў і рукапісных калекцый бібліятэк, якія складаюць дакументальную спадчыну Рэчы Паспалітай, забяспечыць пераклад яе на мовы краін – удзельніц праекта і ўвядзенне ў базу дадзеных.

Для гэтага будзе арганізавана група экспертаў у складзе спецыялістаў:

– ад беларускага боку – Беларускага навукова-даследчага цэнтра электроннай дакументацыі (агульны каардынатар праекта), Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі;

– ад літоўскага боку – Архіўнага дэпартамента пры Урадзе Літоўскай Рэспублікі;

– ад польскага боку – Дзяржаўнага архіва старажытных актаў Нацыянальнай бібліятэкі Польшчы;

адносіны да яе як да агульнага набытку народаў, якія жывуць на яе тэрыторыі;

– забяспечыць свабодны доступ да навукова-даведачнага апарату, а ў перспектыве – і да лічбавых копій архіўных дакументаў;

– садзейнічаць прыняццю ў краінах-удзельніцах нацыянальных праектаў і праграм па вывучэнні і захаванні дакументальнай спадчыны;

– спрыяць умацаванню ў рэгіёне Цэнтральнай і Усходняй Еўропы атмасферы даверу, супрацоўніцтва і ўзаемнай адкрытасці.

На пасяджэнні Міжнароднага савета ў Нясвіжы прысутнічалі спецыялісты з архіваў і бібліятэк Беларусі, Польшчы, Расіі, Украіны і Фінляндыі. На ім былі падведзены вынікі работы за мінулы год, распрацаваны і прыняты план на 2009 год, з якім можна азнаёміцца з Выніковага дакумен-

та пасяджэння савета (падаецца ніжэй на рускай мове).

З беларускага боку ў рабоце савета прымалі ўдзел старшыня Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА У. Шчасны, дырэктар Дэпартамента па архівах і справаводстве У. Адамушка, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Р. Матульскі, старшыня Беларускага фонду культуры У. Гілеп, дырэктар Беларускага навукова-даследчага цэнтра электроннай дакументацыі

В. Насевіч, намеснік дырэктара Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж» Г. Кандрацьева, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага архіва А. Галубовіч, навуковыя супрацоўнікі архіваў, бібліятэк.

Польскую дэлегацыю ўзначаліў Генеральны сакратар Нацыянальнай камісіі Польшчы па справах ЮНЕСКА Славамір Ратальскі.

Наш кар.

На выставе ў Нясвіжскай ратушы

якія захаваліся, свабоднага абмену інфармацыяй і наладжвання асабістых кантактаў паміж даследчыкамі, дазваляць арганізаваць больш шырокае інфармаванне грамадскасці аб наяўнасці такой сумеснай спадчыны.

Буйныя комплексы дакументаў, створаныя на тэрыторыі Рэчы Паспалітай, знаходзяцца ў Дзяржаўным архіве старажытных актаў у Варшаве, Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі ў Мінску, Дзяржаўным гістарычным архіве Літвы ў Вільні, Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве Украіны ў Кіеве, а таксама архівах Львова, Германіі, Расійскім дзяржаўным гістарычным архіве ў Санкт-Пецярбургу, Расійскім дзяржаўным архіве старажытных актаў у Маскве, а таксама ў рукапісных аддзелах шматлікіх бібліятэк Польшчы, Літвы, Расіі і іншых краін. Адзінай сістэмы іх уліку і апісання не існуе. Архівы і

ад украінскага боку – нацыянальнай бібліятэкі Украіны, Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва Украіны.

Праект засноўваецца на прынцыпе не прад'яўлення правоў на культурныя каштоўнасці, якія знаходзяцца за мяжой, а іх сумеснага выкарыстання і адпавядае прыярытэтам ЮНЕСКО, якія фармулююцца як садзейне ўсеагульнаму доступу да інфармацыі, накіраванасць на захаванне дакументальнай інфармацыі ў аналагавым і лічбавым фарматах у межах праграмы «Памяць свету».

Рэалізацыя праекта дазволіць:

– актывізаваць навуковае і культурнае супрацоўніцтва краін-удзельніц, садзейнічаць умацаванню кантактаў паміж спецыялістамі архіваў і бібліятэк;

– стварыць у грамадскай свядомасці цэласнае ўяўленне аб дакументальнай спадчыне Рэчы Паспалітай, сфармаваць

*Даследчык з С.-Пецярбурга Мікалай Нікалаеў (справа)
і рэдактар «КТ» Уладзімір Гілен*